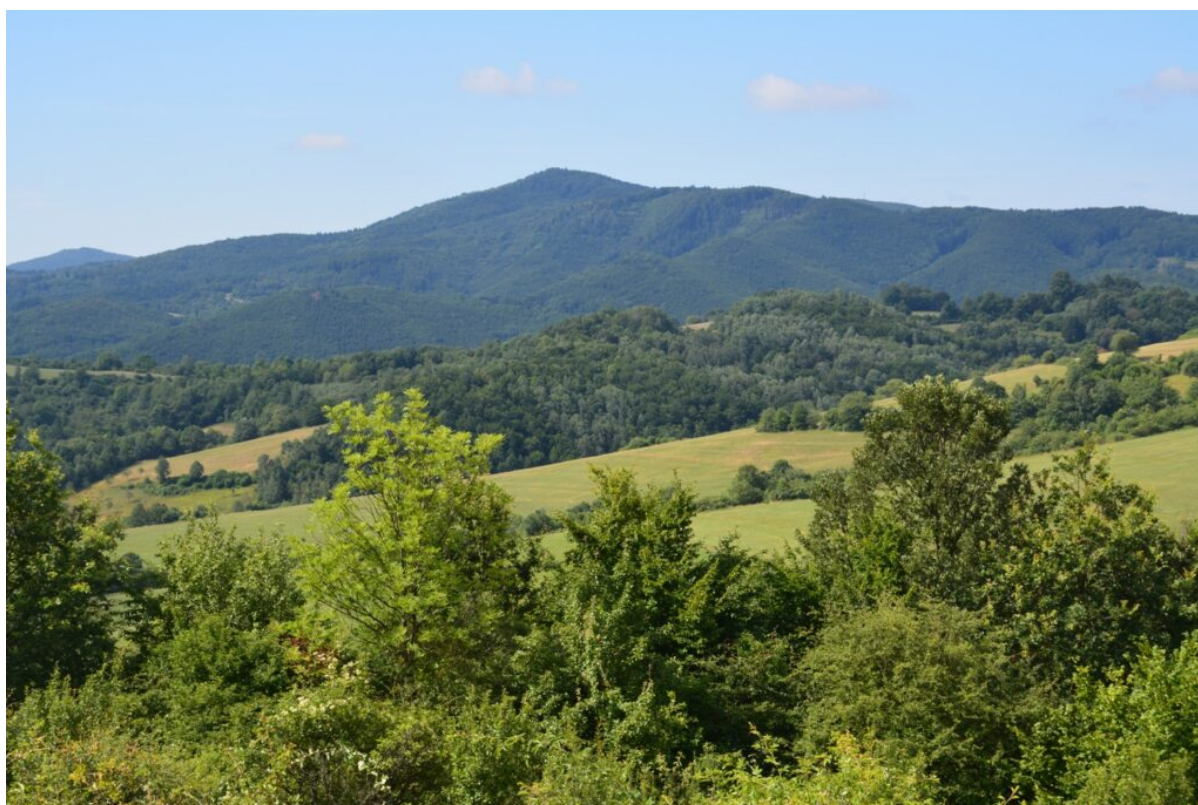

Náučný chodník Vojšín

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Žarnovica
Geomorfologická jednotka:	Pohronský Inovec
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územia:	národná prírodná pamiatka Starohutiansky vodopád, prírodná rezervácia Bujakov vrch a národná prírodná pamiatka Andezitové kamenné more
Prístup:	bus Nová Baňa, Stará Huta, Jednota
Východisko:	bus zastávka Nová Baňa, Stará Huta, Jednota
Trasa:	Nová Baňa-Stará Huta - Starohutiansky vodopád - Sedlová skala (778 m) - Bujakov vrch (751 m) - Vojšín (819 m) - Adamcov štál - Malá Lehota, Skálie (bus zastávka)
Dĺžka, prevýšenie:	12,6 km, prevýšenie 370 m
Čas prechodu:	5 h
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Malá časť trasy vedie po zelenej a druhá polovica trasy zväčša po modrej turistickej značke.

Rok otvorenia: 1996

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je; na stránke obce Veľká Lehota je voľne dostupný opis zastávok > .PDF

Kontakt: Mesto Nová Baňa, Námestie slobody 1, 968 01 Nová Baňa, tel. 045 / 6782 880; Obec Malá Lehota, Obecný úrad, Malá Lehota 383, 966 42 Malá Lehota

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Námetom k nemu môže byť pracovný list Náučný chodník Vojšín.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Stará Huta. Počtom obyvateľov najmenšia mestská časť **Novej Bane** (viac o meste v textoch banského náučného chodníka Po stopách banickej slávy v Novej Bani), asi 5 km západne od jej centra v horskej doline Starohutského potoka na východnom okraji Pohronského Inovca. V roku 1630 tu v mieste bohatého zdroja bukového dreva, potrebného pre vykurovanie pecí a výrobu potaše, bola vybudovaná jedna z najstarších uhorských sklární. Vyrábala laboratórne a tabuľové sklo a sklo na banské a hutnícke účely, ktoré vyvážali okrem okolitých banských miest i do Rakúska a Sedmohradska. Časom boli okolité lesy prednostne využívané pre potreby baní a hút, a preto bola sklárska huta v roku 1762 zrušená. Náhradným zamestnaním obyvateľov sa stala výroba dreveného riadu.

Národná prírodná pamiatka Starohutiansky vodopád. Chránené územie vo východnej časti Pohronského Inovca na južne orientovaných svahoch doliny Starohutského potoka pri Starej Hute vyhlásené v roku 1977 v okolí 5 m vysokého vodopádu Skleného potoka, ktorý prekonáva miestami až 10 m vysoký terénny stupeň budovaný neogénnym andezitom. Ide o jeden z najmohutnejších vodopádov v stredoslovenských neovulkanitoch. V skalnej stene vodopádu vidno typickú blokovú odlučnosť andezitu. Jej úpätie pokrývajú zrútené skalné bloky. V Sklenom potoku žije rak riečny. Povyše vodopádu sa dvíha vyhlídkové andezitové bralo **Jašekova skala**, selektívnou eróziou vypreparované z menej odolných andezitových tufov a brekcií. Gravitačným rozvolňovaním andezitov v území vznikajú atraktívne skalné útvary.

Prírodná rezervácia Bujakov vrch. Chránené územie vo východnej časti Pohronského Inovca východne od Veľkej Lehoty vyhlásené v roku 1997 v oblasti vrcholu a južného svahu Bujakovho vrchu (751 m n. m.) na ochranu dvoch izolovaných areálov koncentrovaného výskytu ponikleca veľkokvetého (*Pulsatilla grandis*). Ide o jednu z jeho najsevernejších lokalít v rámci stredoslovenského regiónu.

Vojšín (819 m n. m.). Horský masív tvoriaci severovýchodný výbežok Pohronského Inovca medzi Tribečom a Vtáčnikom. Jeho vrchol tvorí oblá lúčnatá plošina poskytujúca výhľady, na juhovýchode ohraničená strmým zalesneným svahom.

Národná prírodná pamiatka Andezitové kamenné more. Chránené územie vo východnej časti Pohronského Inovca vyhlásené v roku 1975 popri bezmennom pravostrannom prítoku hornej Žitavy

južne od centra Malej Lehoty na ochranu nevelkého kamenného mora vysokej vedeckej hodnoty. Kamenné more z masívnych hranatých blokov neogénneho andezitu je jedinečné svojou genézou. Vzniklo v starších štvrtohorách mrazovým zvetrávaním a rozpadom čela lávového prúdu na svojom mieste, bez prispenia gravitácie. Na niektorých skalných blokoch vidno stopy po opracovaní miestnym potokom. Kamenné more má dnes rozsah asi 20 × 70 m a je zvyškom pôvodne rozsiahlejšej akumulácie. V minulosti bolo pre miestne obyvateľstvo zdrojom stavebného materiálu – priveľké balvany sa zmenšovali navrtaním a odstrelením, o čom svedčia zachované vrtné diery v niektorých z nich.

Malá Lehota. Počtom obyvateľov nevelká obec v mieste styku Pohronského Inovca, Tribeča a Vtáčnika so široko rozptýleným osídlením na 17 kopianiciach – štáloch – v členitom teréne s hornatinovým reliéfom v nadmorskej výške okolo 550 – 650 m. V obci stoja dva rímskokatolícke kostoly: jeden z roku 1820 a druhý, moderný z roku 1999, zasvätený Panne Márii Matke Cirkvi. V obci sa v piatok pred Popolcovou stredou konajú Gajdošské fašiangy – stretnutie gajdošov zo Slovenska i zahraničia.

Jazvinská jaskyňa. Verejnosti voľne prístupná jaskyňa na východnom okraji Tribeča v hornom povodí Žitavice západne od Debnárovho štálu, časti Malej Lehoty, v jednej z dvoch malých krasových oblastí v rámci Kostoliansko-lehotského krasu vyčleneného v Tribeči. Prvá zmienka o nej pochádza z roku 1893 od Andreja Kmeťa. Vznikla modeláciou vodou na puklinách vo vápencoch stredného triasu obalovej série Tribeča. Je dlhá vyše 40 m. Jej výzdobu tvorí sintrová výplň. V zimnom polroku sa uzatvára z dôvodu ochrany zimujúcich netopierov.

Velká Lehota. Obec v severnej časti Pohronského Inovca pretiahnutá severojužným smerom pozdĺž horného toku Žitavy na vnútrohorskej zvlnenej planine prechádzajúcej do hornatiny. Žitava pramení na južnom okraji obce vo výške 657 m n. m. Obec bola založená začiatkom 14. storočia. Bola chudobnejšou horskou obcou, v ktorej sa popri skromnom obilnárstve obyvateľstvo zaoberalo chovom dobytka a drevorubačstvom. Najstaršou pamiatkou je rímskokatolícky kostol sv. Martina z roku 1809.

Prírodná pamiatka Veľký Inovec. Chránené územie v centre Pohronského Inovca juhozápadne od Starej Huty vyhlásené v roku 1992 vo vrcholovej oblasti Veľkého Inovca (901 m n. m.) – najvyššieho vrchu pohoria – na ochranu reliktnej formy andezitového prúdu vrcholového typu, ako dokladu geologického a geomorfologického vývoja reliéfu vulkanických štruktúr Pohronského Inovca, a zachovalých rastlinných a živočíšnych spoločenstiev podhorského až horského stupňa na vulkanickom podloží.

Pohronský Inovec. Rozlohou nevelké pohorie na strednom Slovensku zhruba medzi obcami Hostie, Zlaté Moravce, Hronský Beňadik, Nová Baňa a Malá Lehota na západnom okraji vulkanickej geomorfologickej oblasti Slovenské stredohorie, susediace na juhu s Podunajskou pahorkatinou, na východe Štiavnickými vrchmi a Vtáčnikom a severozápade Tribečom. Takmer celé budujú neogénne andezity a ich pyroklastiká (brekcie a konglomeráty), len na severe na styku s Tribečom je Žitavou odrezaný malý výbežok triasových hornín chočského príkrovu (západná časť vrchu Háj, budovaná pieskovecami, kremencami, zlepcami a bridlicami). Pohorie je stupňovito vyzdvihnuté pozdĺž zlomov – predstavuje komplikovanú hrásť so strmými okrajovými svahmi rozrezanými hlbokými dolinami, značnou relatívnou výškou (od 190 do 901 m n. m. – Veľký Inovec) a až hornatinovým charakterom. Len jeho severná časť má zachovaný plochejší reliéf – bola vyčlenená ako Lehotská planina. Reliéf je miestami na výstupoch lávových prúdov spestrený nevelkými skalnými útvarmi, malým kamenným morom a vodopádom. Pohorie odvodňujú prevažne v ňom prameniace potoky povodia Hrona a Žitavy, ktorá tu na južnom okraji obce Velká Lehota sama pramení. Územie je z podstatnej časti zalesnené okrem zarovaných povrchov s rozptýlenými sídlami (osadami) s poľnohospodárskou pôdou.

Názvy informačných panelov

1. Stará Huta
2. Starohutský vodopád
3. Jašekova skala
4. Sedlová skala
5. Jazerec
6. Bujakov vrch
7. Vojšín
8. Kamenné more

